

Poroko tuntureille pahasta?

Helsingin Sanomien tiedetoimituksen esimies Jukka Ruukki osallistui näkyvästi Suomen porotalouden ongelmia koskevaan keskusteluun toteamalla pääkirjoituspalstalla että ”Makuasioista voi aina kiistellä, mutta faktoista ei. Ympäristölle poro on pahasta” (HS 19.9.2016). Väitteen tueksi Ruukki viittaa Norjan ja Suomen tunturien jäkäläpeitteissä olevaan jyrkkään eroon Enontekiön-Koutakeinin alueella. Syy on Ruukin mukaan ollut jo kauan tiedossa: ”Suomen tunturikankailla tallustelee enemmän poroja kuin luonto kestää”.

Kyse ei kuitenkaan ole porojen määrällisistä eroista vaan laidunnuksen ajoittumisesta. Keskimääräiset porotiheydet Norjan ja Suomen puolella rajaa ovat vuositasolla samanlaiset, noin 3,5 poroa/km². Tämä on samaa suuruusluokkaa Kanadan mannertundran kaributiheyksien kanssa (106 kg/km², Crête 1999, Ecol. Letters) ja vastaa luonnonvaraisten hirvieläinten tiheyksiä niillä alueilla, joilla on runsas susikanta (Ripple & Beschta 2012, Eur. J. Wildl. Res). Jäkäläpeitteen erilaisuus heijastaa Norjan puolella harjoitettavan talvilaidunnuksen ja Suomen Lapille tyypillisen ympärivuotisen laidunnuksen välistä eroa. Jäkälä on erittäin herkkä kesäaikaiselle tallomiselle; myös Norjan kesälaidunten potentiaaliset jäkäläkankaat ovat lähes jäkälättömiä (Oksanen 1978, Rep. Kevo Subarctic Res. Stat). Tallomisesta johtuvaa jäkälän vähenemistä ei silti tule sekoittaa eroosioon. Alueen eroosio on ikivanhaa (Käyhkö ym. 1999, Holocene). Vertailemalla eri-ikäisiä ilmakehiä ja aitauskokeiden avulla S. Starkin ryhmä on osoittanut ettei nykyinen laidunnuspaine aiheuta eroosiota.

Porolla on toki voimakas vaikutus tunturikasvillisuuteen, kuten myös Kanadan tundran karibuilla (Manseau ym. 1996, J. Ecol). Tällainen vaikutus kuuluu kuitenkin tunturien ja tundran luonnontilaan, koska pedot eivät pysty rajoittamaan kasvinsyöjien tiheyksiä näiden karujen ekosysteemien alhaista kantokykyä alemmalle tasolle (Crête & Manseau 1996, Evol. Ecology).

Väite luonnontilaan verrattuna moninkertaisista porotiheyksistä ja siitä johtuvasta eroosiosta ei siis saa tukea tutkimustuloksista. Sen sijaan täysin oikeutettu on huoli lisäruokinnan tarpeesta, jonka ensisijaisena syynä ovat talloitetut jäkäläköt. Tämä lisää kustannuksia ja vaikuttaa poronlihan imagoon puhtaana luonnontuotteena. Naapurimaiden esimerkki kuitenkin osoittaa, että luonnonravinnolla pärjättäisiin nykyisillä poromäärillä normaaleina talvina, jos talvilaitumet jätettäisiin rauhaan kesäkaudeksi. Vaeltaminen talvi- ja kesälaidunten välillä vastaisi myös tunturipeuran luonnollista käyttäytymistä. Suomen paliskuntarakennetta ei kuitenkaan aikanaan suunniteltu porotalouden ekologisten reunaehtojen mukaiseksi. Paliskunnilla ei myöskään ole keinoja pakottaa hangoittelijoita toteuttamaan laidunkiertoa. Tällöin laitumista huolehtiminen ei ole yksilötasolla palkitsevaa.

Hyvin suunniteltu laidunkierro auttaisi, mutta sekään ei muuta maantiedettä. Suomen Tunturi-Lappi on ilmastoltaan mantereista ja sopii ensisijaisesti talvilaitumeksi. Hyvistä kesälaitumista on pula. Norjassa tilanne on päinvastainen. Ruotsin ja Norjan välillä neuvotellaankin parhaillaan huomattavasta laidunmaiden vaihdosta. Ehkä tässä olisi mallia Suomellekin.

Kuten Ruukin puheenvuorosta huomataan, tieteellinen tieto ei aina saavuta mediaa eikä näin ollen myöskään päätöksentekoa. Tarvitaan entistä parempaa tutkimuksesta tiedottamista ja tiiviimpää yhteissuunnittelua. Ongelma on monitahoinen, koska kesälaidunnuksesta on hyötyäkin: se torjuu tunturien muuttumista koivupensaikoiksi lämpenevässä ilmastossa. Porotalous on myös Fennoskandian arvokas luontaiselinkeino ja saamelaiskulttuurin kulmakivi, jonka viisaan hallinnan soisi olevan meille kunnia-asia.

Comment [OLK1]: Again we should clearly state that the idea of extremely high reindeer densities is inconsistent with facts

Comment [L2]: Tämä ei käy ilmi Ruukin artikkelista

Comment [JK3]: Ei käykään, mutta valitettavan usein tieteen tulokset päätyvät päätöksentekijän korviin vain median kautta. Jos HS:n tiedesivujen esimies on kirjoittaa väärää todistusta, niin se on osoitus paitsi henkilön huonosta ammattitaidosta, myös siitä, että Suomen suurin media syöttää päätöksentekoon väärää tietoa. Erittäin vakava asia.

Lauri Oksanen, kasviekologian emeritusprofessori, Turun yliopisto, ja pohjoisen ekologian professori, Tromssan yliopisto – Norjan arktinen yliopisto

Bruce Forbes, globaalimuutoksen tutkimusprofessori, Arktinen Keskus, Lapin yliopisto

Jouko Kumpula, erikoistutkija, Luonnonvarakeskus

Timo Kumpula, maantieteen apulaisprofessori, Itä-Suomen yliopisto

Jukka Käyhkö, maantieteen professori, Turun yliopisto

Sari Stark, vanhempi tutkija, Arktinen keskus, Lapin yliopisto